

Lipták Noémi

A hagyomány útja

Egy ecuadori shuar közösség kutatása

(ELTE BTK, Magyar és Összehasonlító Folklorisztika Doktori Iskola)

Az előadásban kutatásomról számolok be, ami az Ecuador, amazóniai őserdejében élő shuar sámán nagycsaládon keresztül szeretné megvilágítani a kortárs shuar közösségek életmódjának, hagyományainak átalakulását és ennek okait. A közel tízéves kutatásomban a shuar életmódot, sámánizmust, hitvilágot, gyógyászatot és rituális életet vizsgálom. A kutatás alapját a szakirodalom ismerete mellett a 2017-ben és 2026-ban végzett terepmunkám alatt gyűjtötték jelentik. A vizsgálódás egy őserdei életmód átalakulásának folyamatáról számol be a 21. században, középpontban a sámánizmus formálódásával és a hagyományörökítés módjával.

A shuar törzsről leginkább a *jivaro* elnevezéshez kapcsolódva hallunk. Ennek oka, hogy a *jivaro* törzs négy altörzse az *ashuar*, az *aguaruna*, a *huambisa* és a *shuar*. A kutatott shuar közösség, Ecuadorban, a Shiram Yaa elnevezésű területükön él, ami fényes csillagot jelent. A nagycsalád specifikus, mivel hivatásuk a gyógyítás, a hagyomány fenntartása. A közösség vezetője az *Uwishin*, azaz a sámán, akinek ismerete van a sámáni praktikákról, mint a növényifőzetek elkészítési módjai, alkalmazásai rituális és gyógyászati célra. Ismeri a dalokat és használja a hangszereket. Tudása van a rítusok menetéről, képes elvégezni és vezetni azokat. A beszívásos és kifújásos sámáni gyógyítás ismerője és átadója. Emellett feladata a gyógyászat és a rituális élet megosztása és örökítése a következő generációkra.

Az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben megváltozott a közösség életmódja. Az átalakulást, a 70-es években zajló jezsuita missziók, a többlépcsős letelepedés, a bányák megjelenése okozta. A bányák területvesztést, az őserdő utakkal való behálózását, az élelmek variánsainak számának csökkenését, utak mellé szerveződő letelepedést, állampolgárságot, ellenőrizhetőséget, áramot hoztak és ezt mind az elmúlt öt évtizedben. Az előbb sorolt tényezők egyenes következménye lett a városba látogatás, a pénzhasználat és a globalizáció csírájának megjelenése. Ezek az okok, a shuarok életének minden szegmensére hatást gyakorolnak. A nyelvre, az élelemszerzésre, a házasodásra, a gyógyászatra, a hagyományra egyaránt.

A shuarok egy új világ peremén állnak, és ebben rendhívül izgalmas a tradíció és rituális élet kutatása, mindemellett nagyon fontos a hagyomány- és értékmentés a megörökítés révén.

Főbb kutatói kérdéseim a következők: Mi történik a hagyománnyal, ha a teremtő közege megszűnik? Mik segítik és nehezítik a hagyomány fennmaradását és hogyan változik ebben a sámáni funkció, mesterség, maga az orvoslás és a rítusok? Milyen rituális és gyógyászati elemek emelődnek be a tradícióba, a hagyomány fennmaradását támogatva?

Kutatásom esettanulmányként is szolgálhat, módszereket is adhat olyan későbbi kutatások számára, amelyek egy karakteres változásban lévő életmódban figyelik a hagyományt, a gyógyászatot, a hitvilágot és a rítusokat.

A programra, terepen készített saját képeimmel illusztrált előadással készülök, amelyben ismertetem a fentebb írt vizsgálódásomat.